

Maidon ja maitopohjaisten sivutuotteiden käyttö elintarviketuotantoeläinten ruokinnassa

1 Yleistä

Elintarviketuotannossa käytettävien eläinten rehuna voidaan käyttää maitopohjaista luokkaan 3 kuuluvaa ainesta¹ (tuotteita), joka on peräisin maitoalan laitoksesta, vähittäiskaupasta tai käsittelylaitoksesta. Maitopohjaiset tuotteet tulee varastoida ja kuljettaa asianmukaisesti eivätkä ne saa aiheuttavaa vaaraa eläinten terveydelle. Tällaisia tuotteita voivat olla esimerkiksi raakamaito, hera ja heratiiviste, herajauhe, maito- ja piimähuuhteet, kaupoista palautetut maidot, piimät, viilit, jogurtit, jäätelöt ja juustot. Edellä mainittuja tuotteita voidaan toimittaa rehuksi sellaisenaan tai käsittelyn jälkeen. Käsittämättömää ternimaitoa voidaan kuitenkin toimittaa tilalta toiselle märehtijöiden ruokintaan. Ternimaidolla tarkoitetaan nestettä, joka on tuotettu maitoa tuottavien eläinten maitorauhasia lypsämällä 3 – 5 päivää poikimisen jälkeen, jossa on paljon vasta-aineita ja mineraaleja ja joka edeltää raakamaidon tuotantoa².

Antibioottijäämiä sisältävä maito on luokkaan 2 kuuluvaa sivutuotetta eikä sen käyttö laimennettunakaan ole sallittua elintarviketuotantoeläinten ruokinnassa. Jos siis esimerkiksi meijerin siiloon on vahingossa päässyt antibioottimaitoa, tulee maito hävittää laitoksessa, jolla on oikeus käsitellä luokan 2 sivutuotteita (esim. biokaasulaitoksessa).

Tätä ohjeistusta, mukaan lukien antibioottimaito, ei sovelleta maidon rehukäyttöön eikä hävitykseen silloin, kun syntyvät maitopohjaiset tuotteet käytetään tilan omien eläinten ruokintaan tai hävitetään tilalla.

Maidon ja maitopohjaisten tuotteiden käytöstä elintarviketuotannossa käytettävien eläinten ruokinnassa säädetään komission asetuksessa (EU) N:o 142/2011³ sekä maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa eläimistä saatavista sivutuotteista 783/2015⁴ ja laissa eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015⁵. Komission asetuksessa (EU) N:o 142/2011 artiklassa 21 ja liitteessä X 4 jaksossa kuvataan maitoa, ternimaitoa ja tiettyjä muita maidosta, tai ternimaidosta johdettuja tuotteita koskevat erityisvaatimukset, kuten käsittelyvaatimukset. Maitopohjaisten rehujen tuotantoon saa käyttää ainoastaan eläimistä saatuja kolmannen luokan sivutuotteita, jotka ovat peräisin ihmisravinnoksi tarkoitettujen tuotteiden tuotannosta. Maidon jalostuksessa linkoihin tai separaattoreihin jäänyttä ainetta ei kuitenkaan saa käyttää.

Yllä mainittu asetus antaa mahdollisuuden käyttää rehuna maitoa, maitopohjaisia tuotteita ja maidon prosessoinnissa syntyviä sivutuotteita, joita ei ole käsitelty liitteen X 4 jakson I osan kohdan B mukaisesti. Asetuksessa MMMa 783/2015 säädetään kansallisesti menettelystä, jolla taataan kyseisten tuotteiden rehukäytön valvonta ja jäljitettävyys.

¹) Linkki asetukseen [\(EY\) N:o 1069/2009](#)

²) Linkki asetukseen [\(EY\) N:o 1662/2006](#)

³) Linkki asetukseen [\(EU\) N:o 142/2011](#)

⁴) Linkki asetukseen [MMMa N:o 783/2015](#)

⁵) Linkki lakiin eläimistä saatavista sivutuotteista [N:o 517/2015](#)

Maidon ja maitopohjaisten sivutuotteiden käyttö elintarviketuotannossa käytettävien eläinten ruokinnassa

Jos muuksi kuin ihmisravinnoksi tarkoitettua maitoa, maitopohjaisia tai maidosta johdettuja tuotteita tuodaan Suomeen kolmansista maista, tulee niiden mukana olla asetuksen (EU) N:o 142/2011 liitteen XV luvun 2A mukainen terveystodistus.

2 Maidon, maitopohjaisten tuotteiden ja maidon prosessoinnissa syntyvien sivutuotteiden käsittelyvaatimukset

Kohta a)

1. iskukuumennus (vähintään 135 °C, vähintään 1 s.) tai
2. sterilointi (vähintään 115 °C, vähintään 15 min tai jollakin vastaavalla aika- ja lämpötilayhdistelmällä) tai
3. pastörinti (vähintään 71,7 °C vähintään 15 s tai jollakin vastaavalla aika- ja lämpötilayhdistelmällä) + kuivaus tai pH:n lasku alle 6:een vähintään tunnin ajaksi

Kohta b)

1. pastörinti (vähintään 71,7 °C vähintään 15 s tai jollakin vastaavalla aika- ja lämpötilayhdistelmällä) tai
2. kun kysymyksessä on hera, joka on saatu lämpökäsittelymättömistä maitotuotteista:
heran on maidon saostumisen jälkeen annettava seistä vähintään 16 tuntia ja heran pH on laskettava alle 6:een (ennen toimitusta laitoksesta).

Kaupasta palautetulle maidolle ja maitopohjaisille tuotteille, joita käytetään eläinten ruokinnassa, ei vaadita toistamiseen edellä a- ja b-kohdissa kuvattuja käsittelyjä, jos kyseisten tuotteiden valmistusprosessi on sisältänyt vastaavan käsittelyn.

3 Ohjeet maitoalan laitokselle

Maitoalan laitoksen, joka toimittaa maitoa, maitopohjaisia tuotteita ja maidon prosessoinnissa syntyviä sivutuotteita eläinten ruokintaan, tulee olla hyväksytty elintarvikehuoneistoksi elintarvikelain (23/2006) nojalla. Laitoksen tulee lisäksi tehdä Eviran rehujaostoon ilmoitus rekisteröintiä varten eli ilmoittaa olevansa rehualan toimija. Maitoalan laitos voi toimittaa rehukäyttöön tämän ohjeen kohdan 2 mukaisesti käsiteltyjä tuotteita tai käsittelemättömiä tuotteita. Maitoalan laitos, joka vastaanottaa raakamaitoa, raakakermaa tai raakaheraa toisista EU:n jäsenvaltioista tai kolmansista maista, ei saa toimittaa käsittelemättömiä tuotteita tai käsittelemättömien tuotteiden kanssa kosketuksissa olleita tuotteita eläinten ruokintaan.

Maitopohjaiset tuotteet on kuljetettava esim. elintarvikepakkauksissa tai tiiviissä säiliöissä ja huolehdittava kuljetustilojen puhtaudesta ja siisteydestä. Kuljetuksen aikana tulee huolehtia kylmäketjun toimivuudesta. Uudelleen käytettävät säiliöt sekä uudelleen käytettävät välineet tai kalusto on:

- a) puhdistettava, pestävä ja desinfioitava jokaisen yhtäjaksoisen käyttökerran jälkeen;
- b) säilytettävä puhtaina

Maidon ja maitopohjaisten sivutuotteiden käyttö elintarviketuotannossa käytettävien eläinten ruokinnassa

Tuotteista otettujen näytteiden on täytettävä asetuksen (EU) N:o 142/2011 liitteessä X kuvatut mikrobiologiset vaatimukset (salmonella, enterobakteerit).

Maitoalan laitoksen tai rehun jakelijan tulee huolehtia rehukäyttöön toimitettujen tuotteiden jäljitettävyydestä seuraavasti:

1) Loppukäyttäjälle (maatilalle) toimitettavan maitopohjaisen tuotteen mukana on oltava rehulainsäädännön mukainen etiketti, jossa on teksti: *"luokan 3 sivutuote, ei ihmisravinnoksi"*. Etiketti kiinnitetään pakkaukseen tai irtotavaran kyseessä ollen on asiakkaan saatavilla erillisenä saateasiakirjana. Maitopohjaisia sivutuotteita kuljetettaessa ajoneuvossa tai säiliössä on lisäksi aina oltava teksti: *"luokan 3 sivutuote, ei ihmisravinnoksi"*.

2) Tuotteita lähettävien, kuljettavien tai vastaanottavien toimijoiden on pidettävä lähetyksistä kirjaa. Tuotteiden mukana on oltava kaupallinen asiakirja (esim. rahtikirja), josta ilmenee seuraavat tiedot:

- a) vastaanotto-/luovutuspäivämäärä;
- b) tuotteen kuvaus (*luokan 3 sivutuote, käsittelymenetelmä a / käsittelymenetelmä b/ käsittelemätön*);
- c) tuotteen määrä;
- d) luovuttava laitos;
- e) kuljettajan nimi ja osoite ja
- f) vastaanottajan nimi ja osoite

Jos säiliöön tms. yhdistetään käsiteltyjä ja käsittelemättömiä tuotteita, luokitellaan tuote sen jälkeen käsittelemättömäksi.

Kaupallinen asiakirja laaditaan vähintään kolmena kappaleena. Alkuperäiskappale toimitetaan lähetyksen mukana lopulliseen määräpaikkaan, jäljennökset jäävät lähettävälle laitokselle ja jakelijalle sekä kuljetusliikkeelle. Kaupalliset asiakirjat on säilytettävä vähintään kaksi vuotta. Myös maitoalan laitokselta käsittelylaitokselle toimitettavien tuotteiden mukana on oltava kaupallinen asiakirja.

4 Ohjeet jakelijoille, rehualan varastointilaitoksille, kuljetusliikkeille ja rehuseosten valmistajille ja välittäjille

Rehualan toimijan, joka toimittaa edelleen maitoa, maitopohjaisia tuotteita ja maidon prosessoinnissa syntyviä sivutuotteita eläinten ruokintaan, tulee olla Eviran rekisteröimä. Toimijan tulee huolehtia rehukäyttöön toimitettujen tuotteiden jäljitettävyydestä, asianmukaisesta kuljetuksesta ja hygieenisestä laadusta.

Edellä mainittujen toimijoiden kirjanpidosta tulee ilmetä luovutettujen maitopohjaisten tuotteiden a- tai b-kohdan mukainen käsittelymenetelmä tai se, että luovutetut tuotteet ovat käsittelemättömiä tai sisältävät käsittelemättömiä aineksia. Rehualan toimijan tulee pyydettäessä ilmoittaa Eviralle tilat, joille on välitetty käsittelemättömiä tai b- kohdan mukaan käsiteltyjä tuotteita.

Maidon ja maitopohjaisten sivutuotteiden käyttö elintarviketuotannossa käytettävien eläinten ruokinnassa

Rehuhygienia-asetuksen mukaisesti (EY) 183/2005 kaikkien rehualan toimijoiden alkutuotantoa lukuun ottamatta tulee soveltaa vaara-analyysin ja kriittisten valvontapisteiden järjestelmää (HACCP).

Rehualan varastointilaitosten, jotka eivät sijaitse hyväksytyyn maitoalan laitoksen yhteydessä, tulee tehdä Eviran rehujaostolle ilmoitus rekisteröintiä varten.

Myös rehuksi tarkoitettuja maitopohjaisia sivutuotteita kuljettavien kuljetusliikkeiden tulee tehdä Eviralle ilmoitus rekisteröintiä varten.

5 Ohjeet tilalle

Tila voi käyttää elintarviketuotannossa käytettävien eläinten ruokinnassa käsiteltyjä ja käsittelemättömiä raakamaitotuotteita seuraavin edellytyksin.

- a) kohdan a mukaisesti käsiteltyjen tuotteiden käyttö ei edellytä tilalta erityisiä toimia.
- b) kohdan b mukaisesti käsiteltyjen tuotteiden käyttö
b- kohdan mukaisesti käsiteltyjä tuotteita käyttävän tilan on rekisteröidyttävä Eviran rehujaoston ylläpitämään rekisteriin. Rekisteröintiä haetaan lomakkeella J (http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/rehut/rehualan_toiminta/lomakkeet/), jossa tilan on ilmoitettava:
 1. tilan yhteystiedot ja tilatunnus;
 2. tilalla eläinten ruokinnassa käytetyt kohdan 2 mukaisesti käsitellyt tuotteet;
 3. toimija, joka toimittaa tuotteet tilalle; ja
 4. eläinlajit, joiden ruokintaan 3 kohdassa tarkoitettuja tuotteita käytetään.
- c) Käsittelemättömien raakamaitotuotteiden käyttö
Käsittelemättömän raakamaidon, raakamaitopohjaisten tuotteiden sekä niiden prosessoinnissa syntyvien sivutuotteiden käyttö on sallittu **ainoastaan sikojen ruokinnassa**.

Käsittelemättömiä tuotteita sikojen ruokinnassa käyttävän tilan tulee hakea rekisteröintiä Eviran rehujaostosta samalla tavoin kuin edellisessä kohdassa.

Tilan rekisteriin merkitsemisen edellytykset:

1. käsittelemättömät tuotteet ovat peräisin elintarvikelain nojalla hyväksytyistä maitoalan laitoksesta;
2. käsittelemättömiä tuotteita sikojen ruokinnassa käyttävä tila sitoutuu toimittamaan käsittelemättömillä tuotteilla ruokitut siat kasvatuksen loppuessa suoraan teurastamoon;
3. tila on tehnyt valitsemansa eläinlääkärin kanssa eläinten säännöllisestä terveydenhuollosta terveydenhuoltosopimuksen, johon tulee sisältyä sikojen terveydentilan tarkastaminen vähintään kahdesti vuodessa; ja
4. tila pitää luetteloja sikojen ruokintaa varten vastaanottamistaan käsittelemättömistä tuotteista sekä teurastamoon toimittamistaan sioista.

Maidon ja maitopohjaisten sivutuotteiden käyttö elintarviketuotannossa käytettävien eläinten ruokinnassa

Edellä kuvatusta poiketen toisella tilalla tuotettua käsittelemätöntä ternimaitoa voidaan käyttää märehitijöiden ruokintaan edellyttäen, että siitä ei aiheudu eläintautien leviämisen vaaraa. Ternimaitoa käyttävältä tilalta ei edellytetä rekisteröintiä. Ternimaitoa tilalta toiselle luovuttavan ja vastaanottavan tilan tulee merkitä rehukirjanpitoon ternimaidon luovutukset/vastaanotot.

Asetuksen (EU) N:o 142/2011 mukaan menetelmän a mukaan käsiteltyjä tuotteita voidaan käyttää rehuaineena jäsenvaltiossa sekä rajaseutualueella, jos asianomaiset jäsenvaltiot ovat tehneet asiasta keskinäisen sopimuksen. Suomi ja Ruotsi ovat tehneet sopimuksen, joka mahdollistaa naapurimaasta tuotujen käsiteltyjen tuotteiden käytön rehuna rajaseutualueella.

Lisätietoja antavat seuraavat maa- ja metsätalousministeriön ja Eviran henkilöt:

Eläinlääkintöylitarkastaja Kirsti Huovinen, puh. 0295 16 2182,

[kirsti.huovinen\(at\)mmm.fi](mailto:kirsti.huovinen(at)mmm.fi)

Ylitarkastaja Marja Turunen puh. 040 838 0214, [marja.turunen\(at\)evira.fi](mailto:marja.turunen(at)evira.fi)

Ylitarkastaja Katja Korkalainen puh. 040 489 3412, [katja.korkalainen\(at\)evira.fi](mailto:katja.korkalainen(at)evira.fi),
(alkutuotannon toimijat)

Viitteet

Hyväksytyt biokaasulaitokset:

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/sivutuotteet/hyvaksytyt_laitokset/section_vi.pdf

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia että tulkintoja lainsäädännön soveltamiseksi. Lainsäädäntö-kohdat on merkitty selkeästi. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.